

GENÇ KALEMLER SONRASI ÖMER SEYFETTİN'İN DİL VE MİLLÎ EDEBİYAT HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

THE VIEWS OF ÖMER SEYFETTİN CONCERNING NATIONAL LITERATURE AND LANGUAGE AFTER GENÇ KALEMLER

Atilla AKTAŞ

Özet

Yeni Lisan hareketinin önde gelen temsilcilerinden biri olan Ömer Seyfettin, dilin sadeleşmesi yolunda attığı adımlar ve koyduğu esaslarla, Tanzimat'tan beri bütün edip ve şairleri meşgul eden dil sorununa bir çözüm ve istikamet kazandırmıştır. Yeni Lisan ile yeni bir edebiyat ve yeni ve millî bir yaşam tarzı inşa etme amacı güden Genç Kalemler mecmuası kapandıktan sonra savaşa giden Ömer Seyfettin, geri döndüğü 1914 itibaren çeşitli gazete ve mecmualarda dil ve edebiyat konusundaki makalelerini yayınlamaya devam etmiştir. Ömer Seyfettin bu yazılarında dilin sadeleşmesi için ortaya koydukları esasları ısrarla savunmaya devam etmiştir. Millî edebiyatın da ana çerçevelerini açıklayan Ömer Seyfettin, dil ve edebiyatı millet olmanın esası kabul etmiştir.

Bu makale giriş ve sonuç bölümlerini dışarda bıraktığımız takdirde iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümde Ömer Seyfettin'in dil ile ilgili görüşleri genel bir değerlendirme yapılarak ele alınmıştır. İlk bölüm dört alt başlığa sahiptir. İlk başlıkta Ömer Seyfettin'in dil ve millet arasında kurduğu ilişki, ikinci başlıkta dile yüklediği ideolojik işlev, üçüncü başlıkta dilde tasfiye yapıldığı suçlamasına yönelik cevapları, dördüncü başlıkta ise dilde sadeleştirmede norm olarak kabul edilen İstanbul Türkçesi meselesi ele alınmıştır. İkinci bölümde Ömer Seyfettin'in millî edebiyat için ortaya koyduğu kıstaslar değerlendirilerek, alt başlıklar halinde millî edebiyata yüklediği işlev, millî edebiyatın sınırları ve millî vezin olarak kabul ettiği hece vezni ele alınmıştır. Böylelikle Ömer Seyfettin'in Genç Kalemler mecmuasının dışında kalan yazılarından hareketle onun dil ve edebiyat milliyetçiliği açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, dilde sadeleşme, Yeni Lisan, millî edebiyat, hece vezni

Abstract

Ömer Seyfettin, one of the leading figure of Yeni Lisan movement, with the principles and solutions he had come up with have given a solution and general direction to the issue of simplification of the language which was troubling all the poets and literary men since the Tanzimat. After the Genç Kalemler magazine, which aiming to build a new national way of life and language with Yeni Lisan, closed Ömer Seyfettin was drafted to the army. When he returned from army in 1914 he continued to be published with his articles about language and literature by various newspapers and magazines. In these articles, Ömer Seyfettin continued to defend his principles regarding the simplification of the language with perseverance. While drawing the borders for national literature, Ömer Seyfettin claimed that language and literature was the cornerstone of a nation.

If we were to exclude introduction and conclusion, this article consists of two parts. In the first part, the views and ideas of Ömer Seyfettin concerning the language are addressed with a general review. First part has four sub heading. In the first sub heading, the relationship between nation and language Ömer Seyfettin set, in the second sub heading the ideological function of language according to Ömer Seyfettin, in the third sub heading Ömer Seyfettin's defense to those claiming he was emptying the language and in the fourth sub heading in the process of simplification, İstanbul Turkish being the norm are the topics that are contextualized. In the second part, with the evaluation of criteria Ömer Seyfettin set for national literature; the function of national literature, the borders of national literature and the syllabic meter which is considered as national rhyme by Ömer Seyfettin are assessed. By doing so, Ömer Seyfettin's literature and language nationalism apart from Genç Kalemler magazine is tried to be explained.

Keywords: Ömer Seyfettin, simplification of language, Yeni Lisan, national literature, syllabic meter

Giriş

Ömer Seyfettin’in askerlikten istifa ettikten sonra, Selânik’te Ali Canip, Ziya Gökalp, Mustafa Nermi ve Kâzım Nâmi ile bir araya gelmesiyle 1911 yılında kurulan Genç Kalemler topluluğu, önceden çıkarılmakta olan Genç Kalemler mecmuasının ikinci cildinin ilk sayısından itibaren Yeni Lisan hareketini başlatmıştır. Açıkladıkları Yeni Lisan programıyla, dilde sadeleşmeyi, kültür ve edebiyatta millîleşmeyi hedefliyorlar, bu yolda Yeni Lisanla kendi yazdıkları metinlerin karşısına Edebiyat-ı Cedidecilerin Servet-i Fünûncuların metinlerini koyarak Yeni Lisanın kendinden öncekilerle karşılaştırılmasını sağlamaya çalışıyorlar, Yeni Lisanı millîleşmenin en önemli adımı olarak görüyorlardı. Genç Kalemler’in ikinci cildinin ilk sayısında Ömer Seyfettin’in kaleme aldığı Yeni Lisan makalesinin yayınlanmasından sonra, Ömer Seyfettin ve arkadaşları, Genç Kalemler mecmuasının kapanışına kadar yayınladıkları bu manifesto doğrultusunda hareket ederler. Dilde sadeleşmenin millet açısından ne kadar önemli bir adım olduğunu her seferinde vurgulayan ve eski zihniyete gayrimillîlik suçlamalarında bulunan Yeni Lisancılar,

“Biz, bütün karanlıklardan uzak, hür ve müstakil, ilim ve edebiyat için çalışacağız. Gayemiz millî bir lisan, millî bir edebiyat vücuda getirmek olacaktır” (Polat 2016: 208)

diyerek Yeni Lisanın asıl maksadını ve Genç Kalemler topluluğunun varmak istediği hedefi açıklarlar.

Yeni Lisan oldukça iyi hazırlanmış bir programa ve sağlam gerekçelerin desteklediği bir temele sahipti. Sorunları dikkatle tespit eden Yeni Lisancılar, hangi hamlenin nasıl yapılacağını, aşamalarını ve uygulamalarını örneklendiriyorlar, yıkmak istedikleri anlayışın karşısına kendi anlayışlarıyla ürettikleri edebî mahsulleri koyuyorlardı. Yeni Lisanın nasıl tatbik edileceğine dair önerilerini sıralarken, edebiyatta, toplumsal hayatta ve eğitimde yaygınlaşmasına yönelik yöntem ve önerilerde bulunuyorlardı. Manifestodan itibaren Genç Kalemler’de yayınlanan yazılardan hareketle Yeni Lisanın ilkelerini genel bir çerçeve olarak ele alırsak, konuşma diline geçerek klişeleşmiş olanların dışında her türlü Arapça-Farsça terkip, edat, çoğullar atılacak, Arapça ve Farsçadan geçen gramer kuralları, konuşma diline girmiş olanlar ve ilmî terim olarak kullanılanlar dışında bütün yabancı kelimeler atılacak, imlada halk söyleyişi esas alınacak, eski ve çağdaş Türk lehçelerinden kelime alınmayacak, Türkçe yazımda İstanbul Türkçesi esas alınacak, Türkçe basit ve millî bir dil yapısına kavuşarak halkın günlük hayatta kullanmadığı her türlü yabancı dil unsuru terk edilecektir şeklinde sıralayabiliriz. Bu maddeleri geçmişteki dilde sadeleştirme hareketleriyle mukayese ettiğimizde, yayılmaya çalışılan Yeni Lisanın kendinden önceki faaliyetlerin ortaya koyduğu kural ve ilkelere karşı mesafeli durduğu sonucu çıkarılabilir. Yeni Lisan ile ilgili yazıların büyük çoğunluğunu kaleme alan, dilde sadeleşmenin çerçevesini çizen Ömer Seyfettin, bu hususu millî bir dava olarak görmekle beraber, teknik meselelere, detaylara çok fazla girmeksizin yazı dilinin konuşma diline eşitlenmesi gerektiğini savunmaktaydı. Ona göre millî bir dil, millî edebiyatın da anahtarı hükmündeydi. (Polat 2016: 210) Ömer Seyfettin, Genç Kalemler’deki yazılarında genel itibarıyla Edebiyat-ı Cedidecileri hedef alan bir tonda, dil ile milliyet arasındaki ilişkiyi açıklıyor, edebiyatın milletleşmedeki öneminden bahsediyor, millî edebiyata duyulan ihtiyaca değinerek, dilin sadeleşmesi ve millîleşmesinde gençlere önemli görevler düştüğünü

söylüyordu. Yeni Lisan hareketi, salt dilde sadeleşmeyi değil, aynı zamanda toplumsal zeminde Türkçülük düşüncesini de yaymayı hedefleyen bir kültür girişimidir. Bu sebepten Ömer Seyfettin’in yaklaşımında güçlü bir milliyetçilik göze çarpmaktadır.

Genç Kalemler mecmuası Balkan Savaşlarının patlak vermesiyle Eylül 1912’de dördüncü cildinin 27. sayısını yayımladıktan sonra kapanır. Mecmuanın başyazarlarından biri olan, Yeni Lisan hareketinin ise başlatıcısı konumunda olan Ömer Seyfettin ise tekrar askere alınır. Savaş esnasında esir düşen yazar, 28 Kasım 1913’te serbest bırakılır ve İstanbul’a döner (Tansel 1992: 52). Esaretteyken de hikayelerini yayınlamaya devam eden Ömer Seyfettin (Cunbur 1992: 10), İstanbul’a döndükten sonra bir suskunluk devresine girer. İttihatçılarla yakın ilişkilerde bulunmasına rağmen siyasetle çok fazla uğraşmayan Ömer Seyfettin, Balkan Savaşı’nın kaybedilmesinin sebebi olarak görülen askerlerin siyasete girmesini yasaklayan bir yasa sebebiyle “Divan-ı Harbî-i Örfî”ye sevk edilir ve birkaç aylık açığa alınma sürecinin sonunda 22 Şubat 1914 tarihinde “iştigâl-i siyasiye” suçlamasıyla askerlikten ihraç edilir (Polat 2015).¹

Ömer Seyfettin, işsiz kaldıktan sonra memuriyet yapmak istemez. Ziya Gökalp’in destekleriyle İttihad ve Terakki’nin halkçı kanadını temsil eden *Halka Doğru* mecmuasının başyazarlığına getirilir. Aynı zamanda Türk Yurdu tarafından çıkarılan *Türk Sözü* mecmuasının da başyazarlığını yapar. Bir müddet sonra da Kabataş Sultanisi’ne edebiyat öğretmeni olarak atanır. (Alangu 2010: 242) Böylelikle rahat bir ortama kavuşan yazar, istediği gibi edebiyatla uğraşabileceği bir mesleğe kavuşur.

Ömer Seyfettin’in dil ve millî edebiyatı konu alan makaleleri, millî edebiyatın ciddi şekilde tartışılmaya başladığı 1914 ve takip eden yıllarda devam eder. Türk Sözü, İfham, Tanin, Turan, Halka Doğru gibi yayın organlarında görüşlerini açıklamaya devam etmiş, dil ile ilgili davasını Genç Kalemler’de kaldığı yerden aynı izlekte ve aynı coşkuda devam ettirmiştir. Bu yazılarında ele aldığı meseleler, Genç Kalemler’de ele aldığı konulardan farklı değildir. Ömer Seyfettin ek olarak bu yazılarında Genç Kalemler’dekinden daha yoğun bir millî duruşla okurlarının karşısına çıkar ve millî edebiyatın çerçevesine dair sorunsallara değinir. Makalelerinde düşünce boyutuyla Türkçülüğü ve bu yoldaki faaliyetleri dil ve edebiyat merkezine toplama amacı görülmektedir.

I. Genç Kalemler Sonrası Dile Dair Görüşleri

I.I. Dil ve Millet

Ömer Seyfettin’in 1914 sonrası dil ile ilgili makalelerinde çoğunlukla polemikçi ve ateşli bir üsluba sahiptir. Ali Kemal, Şahabeddin Süleyman, Cenap Şahabeddin, Rıza Tevfik gibi eski dil anlayışını, Batı tarzı edebiyatı ve Edebiyat-ı Cedideyi savunan isimleri hedef almakta, Servet-i Fünûn’dan, divan edebiyatından örnekler vererek

¹ BOA BEO 4262/319624: 29 Ra 1332; BOA İ.HB 154/3: 26 Ra 1332. Osmanlı Arşivi kataloglarındaki künyelerini verilen arşiv materyallerinin fon açılımları şöyledir. BEO: Bâb-ı Âli Evrak Odası, İ.HB: İrade Harbiye. Bu evraklara göre Ömer Seyfettin Divan-ı Harbe sevk edilmiş olup, yapılan duruşma neticesinde Sadrazam Küçük Mehmed Said Paşa’nın ve Divân-ı Harbî-i Örfî’nin başkanlığını yürüten Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın onayıyla askerlik vazifesinden azledilmiştir. Bu evraklardan ilk defa bahseden Nâzım Hikmet Polat’tır (Polat 2015).

eski dilde eser verenleri acımasızca eleştirmekte, diğer yandan açıklanmaya muhtaç bazı meselelerin üzerinde dururken dil ve edebiyattaki takip edilecek millî çizgiyi de ortaya koymaktadır. Onların görüşlerini, yine onların eserlerinden örneklerle, delillerle çürütürken, Yeni Lisanın ilkelerine tekrar tekrar atıf yaparak değişimin kalıcılığı için mücadelesini sürdürmüştür. Makalelerde dilin millî kimlik açısından önemine vurgu yapılırken merkezden uzaklaşmaz, Yeni Lisan’ın daimi çerçevesi olan dilin sadeleşerek millîleştirilmesi kaygısı ise hep sabit kalır. Bu bakımdan Ömer Seyfettin’in milleti tanımlama tarzı oldukça önem arz eder. Yazarın bütün harekete şekil veren çıkış noktasını dil ve millet arasındaki bağ oluşturur.

Ömer Seyfettin’e göre millet, en başta konuştuğu dilden teşekkül eden topluluktur. O sebepten sürekli halk diline ait “*dili dilime uyan, dini dinime uyan*” deyimine yazılarında atıf yapıyordu. Yazarın millî kaygılarının temel kaynağında iletişim sorununun olduğu, yazı dilinin halk tarafından anlaşılabilmesi eksenindeki kaygılarla birleşiyordu. Nitekim Türkçenin başka dillerden alınan kurallarla yazılması, bütün Türkçe konuşanlarca anlaşılabilen millî yazı dilinin varlığını da imkansız kılıyordu. Bu sebepten dilde sadeleşmenin toplumsal gerekçesini şöyle açıklıyordu:

“Okumaya gelince hemen Türklerin hiçbirisi okuyup anlayamıyordu. Türklerin biraz okumuş olanları ellerine kalemi alınca Arapça, Acemce lügat paralamaya, Arapça, Acemce terkipler yapmağa kalkıyorlar ve “Bir marifet yapıyoruz” zannediyorlardı. Türkler Osmanlı hükümetini teşkil ettikten sonra beş altı asır geçti. “Edebiyat ve ilim” namına Türkçe bir satır yazı yazılmadı. Anadolu Türkleri saz şairleriyle, millî destanlarıyla, yanık türkülerıyla yine kendi dillerini kaybetmemeğe çalıştılar. Son asırda Arapça, Acemce lügatler, terkipler yavaş yavaş terk olunmağa başladı. Bugün millî Türk sarfi istiklâlini kazanmağa yüz tuttu. Yarın ümit ediyoruz ki Türk halkının manasını bilmediği ölü ve ecnebi kelimeler kitaplarımızdan, gazetelerimizden kaybolacak.” (“Türk Sözü” Polat 2016: 235)

İşte bu gerekçeyle yola çıkan Ömer Seyfettin’in önünde, dili sadece edebiyatın bir enstrümanı olarak gören, iletişim vasıtasının kullanışsızlığı üzerinden ortaya çıkan anlaşılabilirliği ve belli bir zümreye hitap eden edebiyatı, halk lehine ve onun faydasına olacak şekilde dönüştürme hedefi durmaktaydı:

“İşte biz Türk dilini bu edebiyat zalimlerinin ellerinden kurtararak halka kendi diliyle faydasına yarayacak şeyler yazacak, memleketimizde okuma muhabbetini uyandırmaya çalışacağız.” (“Türk Sözü” Polat 2016: 235)

Söz nasıl fikir anlamına gelebiliyorsa, milliyet de dil anlamına gelmekteydi. Bir insanın millî tabiiyetini belirleyen yegâne unsurun dil olduğu iddiası üzerine basa basa neredeyse bütün yazılarında söylenmekteydi. Zira Ömer Seyfettin, kendi diliyle konuşabilen ve yazabilen toplulukların milletleşmesini tamamlamış toplumlar oldukları görüşüne sahipti:

““Fikir” demek nasıl “lâfız” demekse âdetâ “milliyet” demek de “lisan” demektir. Bunun için millet hâline geçen cemiyetler lisanlarına fazla bir kıymet ve ehemmiyet verirler. Almanları, Macarları, Bulgarları misal olarak kabul edebiliriz.” (“Milliyetle Lisanın Kıymeti ve Ehemmiyeti” Polat 2016: s. 474)

Yeni Lisanın millî karakteristiklerde ve yaşayan anadilde mevcut olduğu anafikri makalelerde en çok vurgulanan noktalardan biridir. Nasıl ki Herder’in dil temelli

milliyetçiliğinde², dil milletin ta kendisi kabul ediliyorsa, Ömer Seyfettin ve arkadaşları da dilin millî vatan olduğunu her fırsatta dile getiriyorlardı. Öyle ki dile yüklenen milliyet bağı, vatanın siyasi bütünlüğünün de önünde, hayatî öneme sahip olarak görülüyor, dilsiz ve edebiyatsız kalmış bir toplumu bekleyen tehlikelere karşı uyarıda bulunulurken, bir toplumun geleceğe kalmasının tek yolunun dil olduğu belirtiliyordu:

“Milliyetimiz nasıl Türklük, vatanımız nasıl Türkiye ise lisanımız da Türkçedir. Türkçe bizim manevî ve mukaddes vatanımızdır. Bu manevî vatanın istiklâli, kuvveti resmî ve millî vatanımızın istiklâlinden daha mühimdir. Çünkü vatanını kaybeden bir millet eğer lisanına ve edebiyatına hâkim kalırsa mahvolmaz, yaşar ve yine bir gün gelir siyasî istiklâlini kazanır, düşmanlarından intikam alır.

Fakat bir millet lisanını bozar, kaybederse hatta siyasî hâkimiyeti baki kalsa bile tarihten silinir. Esirleri onu yutar.” (“Türkçeye Karşı Enderunca” Polat 2016: 333)

I.II. Dil ve İdeoloji

Ömer Seyfettin, Yeni Lisanın niçin çok önemli bir hareket olduğunu, sadece dilin yalın konuşma diline indirgenmesi amacına matuf olmadığını, aynı zamanda millî bir hareket ve tavır olduğunu makalelerinde sıkça dile getirmekteydi. Yeni Lisan hareketinin, dönemin siyasî akımlarının rüzgarına kapılmadan, dil, edebiyat ve kültür çerçevesi Osmanlılığı reddetmeyen kendi millîleşme rüzgarını başlatması, Türkçülük hareketlerini, en temel dinamiklerinden ve otorite kurumlarıyla çatıştırmadan, bulunduğu etnik millî söylemden bambaşka bir noktaya taşıdı. Ne dernekçiler gibi soy ve ırk kavramı üzerinde birleşiyorlar, ne de Osmanlı’nın siyasi egemenliğiyle çatışmaya düşüyorlardı. Onların temel gayesi aydınlarla halkın aynı dilden konuşarak, aynı hayat tarzını yaşamalarıydı. Bu yolda kültürel bir satıh olarak hayal edilen Turan, milyonlarca nüfustan oluşan dünya Türklüğü, siyasi bir emel değilmiş gibi okura aktarılıyordu. Maceraperest bir görüntü çizmeden önce anayurdun dil ve kültür birliğini sağlamanın önemini fark etmiş, milletleşmenin özünün ırk, kan veya kalıtım değil, dil ve kültürel bir kurum olarak algılanan din olduğunun tekrar tekrar altını çizmişti:

“... “Yeni Lisan” hareketi bayraksız bir milliyetperverlikti, ameli idi. Yeni Lisancılar, Filozof Tarde’in fikrine tabean milletin yalnız lisandan, edebiyattan, harstan ibaret olduğuna kani idiler. Siyasete lüzum yoktu. Konuştuğumuz lisan yazılmağa, millî bir edebiyat teessüs etmeğe, sonra bunların neticesi olarak lisanı, dini müşterek bir cemiyet içinde müşterek duygular kuvvet bulmağa başlayınca umumî vicdan mutlaka doğacaktı. Türkçülük... En doğru milliyetperverlik bu idi.” (“Türkçülük Fikri” Polat 2016: 758)

Ona göre dilin sadeleşmesi ve akabinde inşa edilen millî edebiyat, milliyetçi düşüncelerin yayılması için yegâne yayın ortamı olacağından ötürü, edebiyatla ilgili olarak öncelikli çözülmesi gereken sorunlar teknik mahiyettedir. Ömer Seyfettin’in

² Herder’e göre tarihten gelen bir beraberlik içinde bulunan ve bağımsız bir dile sahip insan grubu, bir halkın (milletin) önemli özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır. Bu özelliklere sahip bir topluluk (halk ya da millet), Herder açısından bir devletin doğal ve organik temelini oluşturur. (Sevim 2008: 25)

dile yüklediği anlam, halka sağlıklı iletişim kurmaktan önce, bütün Türklerin birleşmesi için biricik vasıta olmasıdır:

“Türklerin lisanca birleşmesi, bütün Turan’ın birleşmesi demektir.” (“Büyük Türklüğü Parçalayanlar Kimlerdir?” Polat 2016: 529)

Ömer Seyfettin, dilin standardize edilmesinin, Türkleri büyük Turan idealine ulaştırarak kültürel birliği sağlayabilecek yegâne yol olduğu kanaatinde. Onun dile yüklediği bu işlev, Genç Kalemler döneminde devlet mensubiyetinden millet mensubiyetini ayırma yoluna kadar giderken, daha sonra devlet ve millî mensubiyet kavramlarını eşit görür. Bu yolda devletler ayrı ayrı olsa bile, aynı dili konuşan insanların yaşadığı coğrafya, yani Ömer Seyfettin için Turan, kültür birliğinin siyasi birliği ilk adımı olarak görülmesi şeklinde tezahür eder:

“Osmanlı İmparatorluğu içinde yaşayan Türkler, bir vakitler “millî gaflet” neticesi olarak “devlet”i “millet”i tanıyorlardı. Hâlbuki “devlet” başka, “millet” yine başka bir şeydir.

(...)

Bir Osmanlı Devleti vardır. Bu devletin fertleri olan Anadolu lular, İstanbul lular halis Türk’ürler. Osmanlı Devletindeki Türkler aralarındaki “lehçe” farkı için birbirlerini yabancı saymazlar. Anadolu’nun her vilâyetinde ayrı bir lehçe, ayrı bir şive vardır. Ama kimse “Kastamonu milleti, Konya milleti, Erzurum milleti, İstanbul milleti” demez. Hepsinin ilmî, edebî lisanı birdir.

Devlet içinde nasıl böyle bir “birlik” varsa dışında da vardır.

Türklerin muhtelif ülkeleri, muhtelif devletleri olabilir. Fakat lisanları, dinleri, milliyetleri birdir. “Turan” bir devlet değil harsî, millî bir vatanıdır. Türklerin oturduğu, ekseriyet teşkil ettiği yerler hep Turan’dır. Siyasi hudutlar büyük Turan’ı parçalayamaz.” (“Büyük Türklüğü Parçalayanlar Kimlerdir?” Polat 2016: 527)

I.III. Dilde Tasfiye ve Islah

Yeni Lisancılar dilin mevcut durumunu istila, esaret altındaki vatana benzetiyorlar ve dilin karmaşıklığını kendilerinden önceki edip ve şairlerin züppeliğinin sonucu olarak görüyorlardı. Yabancı kelimelere karşı takınılan tavır, âlim ve ediplerin dilin tabii güzelliğini bozmaları, kendi malumatfuruşluk heveslerine dili feda etmeleri sebebiyle Türkçeye yerleşen başka dillere ait tamlamaları, kuralları, okunma tarzlarını, ahengini adeta birer “kapitülasyon” gibi görmeleri belirliyordu. Ömer Seyfettin, yazı diline giren yabancı kelimeleri birer işgalci ecnebi olarak kişileştiriyor, dilin işgal altında olduğunun altını çizerek, dilin millîliğini vatanın bağımsızlığıyla eş tutuyordu. Dilin katı bir tasfiyeye uğratılmaksızın sadeleştirilmesinin sağlanabilmesi ise diğer dillere ait gramer kurallarının dilden atılmasıyla mümkün olabilecekti. Dolayısıyla bu tasfiye metoduna göre gramer kuralları gidince, yabancı dilden gelen kelimeler de kendiliğinden dilden gitmiş olacaktı:

“Konuşulan tabii lisanı asla giremeyen bu ecnebi kaideleri edebiyat lisanından da atarsak fazla ve lüzumsuz ecnebi kelimeler de sayfalarımızda yaşamayacak, kendi vatanlarına kapitülasyonsuz kalmış bir ecnebi gibi savuşup gidecektir.” (“Ali Canip Bey ve Sanatı” Polat 2016: 399)

Yeni Lisan hareketi tasfiyeciliğe karşı çıkmakla beraber, belli ölçüler dahilinde yazı dilinin tasfiyeye uğramasını savunuyorlardı. En başta Ziya Gökalp’in değindiği, sadece idadilerde okutulması gerektiğini söylediği “ıştikak” bahsi, irdelenen kelimelerin, köklerine inerek aslı yapısının öğretilmesiydi. Bu usulün sarftan tamamen çıkarılması, Arapça ve Farsça kelimelerin kendi dilleriyle bağlarının koparılmasını sağlayacak, böylelikle dile bir şekliyle giren kelimeyi öğrenciler bütün sigalardaki çekimleriyle öğrenmeyecek ve bağlamdan ayrı değerlendirilerek bu kelimelerin Türkçe kabul edilmesinin yolunu açacaktı. (Yöntem 1947: 13) Aynı şekilde Arapça ve Farsçanın gramer kurallarını uzun uzadıya tartışmak yerine, benzer usullerde Türkçede yer alan gramer kurallarını ele almayı tercih ediyorlardı. Örneğin Ömer Seyfettin’in Ziya Gökalp ile birlikte kaleme aldığı, milliyetçi ideallerin meydana getirdiği hitabet üslubunu bir kenara bırakarak, öğretici kimlikleriyle bilimsel ölçülere bağlı kaleme almaya gayret gösterdiği “*Türk Sarfı ve Şivesine Dair I ve II*” yazıları, dilin ek ve kök özelliklerine, eklerin türetme özelliklerine değinmekte, örneklerle konuyu izah etmeye çalışmakta ve kelimelerin yapılarına dair kısa ve özlü bilgiler vermektedir. Öte yandan dilbilgisi açısından terimleri tam oturtamadıkları, Arapçanın sarf terimlerini kullandıkları da göze çarpmaktadır.

Dilin yapay müdahaleleri kaldıramayacağını bilincinde olan Yeni Lisancılar, mevcut dilin kullanılabilirliğini göstermekle yetindiklerini ve dile doğal olmayan müdahalelerde bulunmadıklarını, başka lehçelerden kelime aşırmadıklarını defalarca dile getirmişlerdir. Onlara göre en ideal dil, herkesin zaten anlayarak kullandığı, konuşmaya indirgenmiş yazı diliydi. Bu sebepten bilhassa yapay bir dil kurmakla eleştirilmelerine “*hiçbir lisan tesis edilemez; o da bir mevcuttur; kendi kendine teessüs eder*” (“Yeni Lisan” hzl.Parlatır vd. 2014:128) şeklinde cevaplar veriyorlardı. Yeni Lisancılar, dili arkaik kelimelerle doldurdukları haksız suçlamasıyla karşı karşıya kalmışlardı. Ancak onlar ne başka lehçelerden, ne de Türkçenin tarihi dönemlerinden kelime alınması taraftarıydılar (“Türkçe ve İlim” Polat 2016: 370). Yine Genç Kalemler sonrası Ömer Seyfettin de bu tür suçlamalara maruz kalmış ve kendini savunma ihtiyacı hissetmişti. Zira tasfiyecilik Türk Derneği ile özdeşleşmişti ve Türk Derneği’nin dil üzerindeki girişimleri tasfiyecilik sebebiyle büyük ölçüde akim kalmıştı. (Arai 2011: 27)

Onların algıladığı manada tasfiyecilik, dildeki Arapça, Farsça gibi yabancı dillerden gelmiş her türlü kelimenin, dilin ifade imkanlarına, konuşma lisanına bakılmaksızın atılmasıydı. Ancak Ömer Seyfettin ve arkadaşları, Yeni Lisan ile dilin yazı alanında anlaşılmasını, halk ile arasındaki uçurumu kapanması, herkesin kolaylıkla yazıp anlayabileceği bir yazı dilinin inşası yolunda bazı sistematik değişiklikleri önerip, tatbik etmeye çalıştılar. Bu eylemi düşünce alanında Ziya Gökalp, şiirde Ali Canip, hikaye alanında da Ömer Seyfettin uygulamaya koydu. İlerleyen dönemlerde artan ve Yeni Lisanın üzerine yapışan tasfiyecilik iddialarına ise Ömer Seyfettin tasfiyenin kendince bir tanımını yaparak karşılık vermeye çalışır. Ona göre dilde, dolayısıyla medeniyette, milleti kendinden başka milletlere benzeten unsurları atmanın adı tasfiyedir ve tasfiye cansız ve eskimiş gelenekleri atarak göreneklere önem vermek anlamına gelmektedir:

“Tasfiye:

1. Başka milletlere “teşebbüh-benzeme” için hariçten alınmış unsurları atarak kendine benzemek...

2. Cansız “an’ane (tradition)”leri atarak yalnız “örf (opinion)”e kıymet vermek... demektir.” (“Yeni Hayat: Tasfiye ve İslah” Polat 2016: 338)

Buradan hareketle “ıslah”ın da bir tanımını yapan Ömer Seyfettin, dilin esasen tasfiye ile kullanılır hale getirildiğini, ıslah ile de millileştiğini savunur. Ona göre millî kimliği kazanmak için örfeye dayanılmak zorundadır ve örfün kaynağı millettir:

“İslah: bir milleti muasırlandırmak demektir. (...) Fakat muasırlandırmakta esas; müterakki milletlerin “usul ve âliyatı”nı almaktır. Kıymetlerini, mefkûrelerini, an’anelerini, örflerini almak değildir. Bunlar her milletin kendisinden, her milletin içinden sadır olur.” (“Yeni Hayat: Tasfiye ve İslah” Polat 2016: 339)

İslah, milletin muasırlaşması anlamında düşünülen bir kavram olmakla birlikte, ilerlemiş milletlerin yöntemlerini ve üstün değerlerini almak, bunları aktüel usuller çerçevesinde tatbik etmek anlamında ele alınmıştır. Yazar, bir milleti ıslah etmenin, başka milletlerin tabîî değerlerini, mefkûrelerini, gelenek ve göreneklerini almak anlamına gelmediğini, çünkü bu unsurların her milletin kendi içinden ortaya çıktığını öne sürer.

Yeni Lisan, yeni bir dil tanımlamıyordu, halkın konuşacağı dili belirleyen sözlükler, dilbilgisi kitapları hazırlama görevini de üstlenmemişlerdi. Yeni Lisancılar, bu işleri yapmaya gönüllü olan kimselere teorik bir çerçeve hazırlamışlardı ve asıl hedeflerinde edebi ürünler veren kimseler vardı. Kısacası toplumdan önce aydın sınıf arasında kabul görme arzusunda olan bir hareketti. Bütün bu veriler ışığında yazı dilini standardize etme çabasını, dilin toplumsal işlevini daha çok ortaya çıkarmak adına yaptıkları aşıkardır. Ancak onların bu gayreti, dili kendi haline bırakarak millileşmesini beklemek şeklinde gerçekleşmiyordu. Ömer Seyfettin, dilin doğal gelişimle, üzerinde çalışılmadan sadeleşmeyeceğini, ancak aydınların, şairlerin, yazarların çabalarıyla güzel konuşma ve yazma kabiliyetimizde bulunmayan unsurlardan kurtularak gerçek ve öz haline dönüşeceğini, eski edebiyatın hastalıklı yanlarıyla mücadele edilmesi gerektiğini vurguluyordu:

“Lisanımızın kendi kendine Türkçeleşmesini beklemek boştur. Biz ceht edip “Türkçeleştirmeli”, kendimizi eski edebiyat lisanının intihalarından, selikamızda olmayan klişe terkiplerden kurtarmalıyız. Konuşulan Türkçe beş altı asır evvel de vardı. Bugün de vardır. Fakat yazılmıyor. İş onu bütün güzelliğiyle, tabiatıyla, edasıyla, sarfiyla, şivesiyle yazmakta...” (“Lisanın Sadeleşmesi” Polat 2016: 378)

Bu durum da dil üzerinde yazar ve şairlerin tasarruf hakkını ortaya çıkarıyordu. Millî açıdan dil planlamasının zaruri olduğu noktasında belli kıstaslara yaslanmak, yaşayan dilin yazı dili olması yolunda son derece haklı ve geçerli isteklere sahip olmak, yazara dil üzerinde yapılacak tasarrufun çerçevesini çizme noktasında Ömer Seyfettin’e meşruiyet kazandırıyordu.

I.V. Konuşma Dili: İstanbul Türkçesi

Dilin ve edebiyatın mevcut durumunu temsil eden kesime ve Edebiyat-ı Cedidecilere savaş açan Ömer Seyfettin, onları zihniyeti bozuk olmakla, dile dair bir şey bilmemekle suçlar, Türkçeyi sevmediklerini, bilmediklerini, eserlerinin esasen Türkçe olamayacağını, sanat anlayışlarının çarpık olduğunu ve yazdıklarının konuşulan dille hiçbir şekilde alakası olmadığını söyler:

“Eski terkipçi ediplerimizin zihniyetleri değişmiş ve bambaşka bir şey olmuştur. Selikalarındaki kelimeleri onlar adı ve gayr-ı edebî bulurlar. Türkçenin medsiz edasını, medsiz şivesini beğenmezler ve Türk sarfiyla terkip yapmayı sanatsızlık sanırlar. Türkçedeki lâmî ve beyanî izafet farklarını hiçe sayarlar. Yazdıkları konuşulan Türkçeye asla benzemez. Hatta eserleri lisanımıza tercüme olunabilir. Onların eserlerindeki alacalı bulacalı, terkipli ve medli lisan İstanbul Türkçesi olmak şöyle dursun, hatta Türkçe bile değildir.” (“İstanbul Türkçesi Hangisidir? II” Polat 2016: 385)

Yazı dilinin indirgeneceği konuşma dili olarak belirlenen İstanbul Türkçesi meselesi, Yeni Lisanı eleştirilenlerce istismar edilen kapalı bir konu hüviyetini taşımaktaydı. Yeni Lisanı eleştiren yazarlardan bazıları, terkipli ve yabancı kelimelerle dolu yazılarının zaten İstanbul Türkçesi olduğunu, Yeni Lisancuların kabadayı diliyle yazma arzusunda oldukları, dolayısıyla Yeni Lisancuların sürekli İstanbul Türkçesini ön plana çıkarmalarının saçma ve geçersiz olduğunu öne sürüyorlardı. Ömer Seyfettin ise onlara lügat paraladıklarını, bu sebepten sürekli hata yaparak yazdıklarını söyleyerek cevap verir. (“Türkçeye Dair” Polat 2016: 366) Sadece “*tabii eda*” ile yazıldığında hatasız bir imlaya kavuşulabileceğini öne süren Ömer Seyfettin, “*İstanbul Türkçesi*” adlı yazısında bu şivenin ulema ve medreseliler, terkipçiler, münevver sınıf, eskiler, âlimler, şairler, avam ve külhanbeyleri, münevver kadınlar ve gayr-i münevver kadınlar tarafından konuşulduğunu belirttiikten sonra sırayla bu dokuz sınıfın hangisinin yazı diline referans olabilecek konuşma dili olduğunu analiz eder ve asıl İstanbul Türkçesinin eğitim görmemiş kadınların dilinde yaşadığını belirterek, dilin havasa göre değil avama göre yazılacağını enteresan bir örnekle vurgular:

“Az okumuş, az münevver kadınlara gelince, işte asıl lisanımızın vicdanı onlardır. Onlar hiçbir kitabın, hiçbir suniliğin tesiri altında olmayarak altın gibi bir Türkçe konuşurlar. Ecnebi kelimeleri bozar, bizim millî tecvidimize uydururlar. İstanbul Türkçesinin ahengi onların dudaklarında, lisanımızın sarfi onların sinelerindedir. Eski milliyetperver muharrirlerden İzmirli merhum Nevzat, on yedi sene evvel Türkçe yazmağa çalışıyor, yazdıklarının Türkçe olup olmadığını anlamak için evvelâ az münevver olan annesine okuyor, onun anlamadığı kelimeleri çıkarıyor, beğenmediği cümleleri tekrar düzeltiyordu. Nevzat’ın bu usulü hakikaten ilmî idi. Çünkü kendi bildiği lisan, kitaplardan öğrendiği tahsil lisanı idi. Tabii Türkçeye pek benzemiyordu. Hâlbuki yazmak istediği tabii Türkçeyi bilen, ancak tahsil lisanımızın tesiri altına girmemiş olan annesi idi.” (“İstanbul Türkçesi” Polat 2016: 484)

II. Genç Kalemler Sonrası Millî Edebiyata Dair Görüşleri

II.1 Millî Edebiyatın İşlevi

Ömer Seyfettin için millî edebiyat, eksikliği duyulan ve toplumsal hayatın bütünü için elzem olan bir şeydi. Yeni Lisanın en çok vurgulanan ilkelerinden birisi de sade dilin estetik boyutunun şair ve ediplerce ortaya konularak millî bir edebiyatın temelini atılmasıydı. Divan edebiyatında, Tanzimat sonrası Türk edebiyatında ve Servet-i Fünûn döneminde ortaya konulan edebiyatın gayrimillî oluşunun sebebinin dilin anlaşılmasızlığında görülmesi, Yeni Lisana yüzü halka dönük bir millî edebiyat kurma görevini de yüklemelerine neden olmuştu. Eski dili Enderun argosu, kapitülasyon, skolastik dil şeklinde niteleyen Ömer Seyfettin, Edebiyat-ı Cedidcilerin eski dilin, Batı tesiri ile iyiden iyide halktan ve milletten uzaklaştığını,

zira konu bakımından da halka hitap edemeyecek derecede yabancı kaldıklarını ifade eder. Şiir, edebiyat, dil ve diğer konularda mukayese yaparken üç ana başlığı ele alır: skolastik dönem, Edebiyat-ı Cedide dönemi, Yeni Lisan/millî edebiyat dönemi. Bu dönem tasnifinde yazar, Yeni Lisanı ve millî edebiyatı ön plana çıkararak dikkatleri çekmeye çalışır.

Millî edebiyatın düşünsel mahiyeti, Ömer Seyfettin tarafından oldukça önem atfedilen bir konuydu. Nasıl ki edebiyat bir düşünce ve hayat tarzının mahsulüyse, millî edebiyat da millî hayatın ve tavrın sonucuydu. Millî edebiyat ihtiyacı bu sebeple, millî idrakin uyanmasıyla ortaya çıkmıştı:

“Felâketlerimiz ve tarihî darbeler, ruhumuzda sakin bir “hads – intuition” hâlinde yaşayan millî idraki uyandırdı. Bu uyanışa ilmî endişeler de karıştı. Eserler içtimaî temayülün tesirlerine maruz kaldı. Türkçe söylenmeğe ve “millî edebiyat”ın ne olduğu aranmağa başlandı. Bu esnada görüldü ki “edebiyat-ı atîka” ve “Edebiyat-ı Cedide”miz bizim asıl kendi ruhumuzdan fışkırmamıştır. Birincisi şekil, lisan ve mânâca Acem’in, ikincisi yalnız mânâca Frenk’in pek az değiştirilmiş bir örneğidir. Millî edebiyat ise şekilce, lisanca, mânâca bizim hususiyetlerimizi haiz bulunacaktı.” (“Edebiyatta Artta Kalış (Survivance)” Polat 2016: 468)

Ömer Seyfettin, millî edebiyatın, millî dil, millî vezin ve usullerle yükselişe geçtiğini, millî kıstaslar gözeltmeden yazılan tüm eserlerin, “içtimaî tekamüller”e uymadığından ötürü git gide unutulacağını, eski düzende ısrar edenlerin ancak geçmişte kalacaklarını ve geleceğe intikal edemeyeceğini iddia etmektedir. Millî edebiyat, toplumsal direnç zamanlarının, ortak felaketlerin, şok etkisi yaratan toprak kayıplarının ortaya çıkarttığı millî bilincin tesis edilme ihtiyacının başlangıç noktasıydı. Toplumun ortak tecrübelerinin yarattığı duygusal sürecin, kuru şekilde hamasetle beslenmesi yerine, milletin en başından başlanarak, dil, edebiyat ve kültür vasıtasıyla inşa edilmesi yoluna gidilmesi, bu yolda da halka dönüş ilkesinin benimsenmesi, millî bilinç sürecinin yapısal yolculuğunun başlangıcını oluşturmuştur. Ömer Seyfettin’in ifade ettiği şekliyle *meşkûre*, milletin dili ve edebiyatıyla şekillendirilmek istenecektir. Zira millî ülkelerin ortaya çıkaracağı millî kaygılara cevap veren bir millî edebiyat, konu aldığı her şeyi millî çerçeveden ele almış olacaktı. Bu yüzdendir ki onun için edebiyat, tarihten, siyasetten, her türlü millî yönelişten daha işlevsel ve daha temel konumda bulunuyordu:

“Milletlerin meşkûrelerine, tarihlerinden ve mazilerinden ziyade, millî edebiyatları bir şekil verir.” (“Güzel Türkçe” Polat 2016: 347)

II.II Millî Edebiyatın Çerçevesi

Ömer Seyfettin edebiyatı da dilde olduğu gibi üç devreye ayırır: Skolastik diye adlandırdığı divan edebiyatı, Edebiyat-ı Cedide, Millî edebiyat.

Bu üç dönemin üçünün de bize ait olduğunu, edebiyatımızın bu üç tarzın toplamı olduğunu söylemekle birlikte toplumda sırasıyla gelişen ümmet hissi, Avrupalılaşıma eğilimi, milliyet sevgisi gibi eğilimlerin sonucu olarak da edebî eğilimlerimizin değişiklik gösterdiğini söyler. Edebiyatın sosyal reflekslerden bağımsız düşünülemediği noktasında fikirlerinde bir yumuşama görülür. (“Bugünkü Şairlerimiz” Polat 2016: 744-745)

O, millî edebiyatın muhtevasını net bir şekilde tanımlamak yerine, millî edebiyatın çerçevesini çizmeye gayret eder. Ona göre millî edebiyat konu bakımından serbest olmakla birlikte toplumcu ve yüzü halka dönük bir hareket tarzıyla üretilmelidir. Ona göre Edebiyatın toplumsal niteliğinin ortaya çıkarılmak istenmesi, onun istisnasız olarak halkın bütün katmanlarına hitap ettiğinin belirtilmesini zorunlu kılmaktaydı. Çünkü onun nezdinde millî edebiyat, imtiyaz edebiyatı değildir ve toplumun hiçbir birimini hariçte bırakamaz:

“Güneş nasıl en yüksek şahikaları, en alçak vadileri aynı ziyayla aydınlatıyorsa, edebiyat da milletin alçak, yüksek bütün fertlerine hitap etmeli. Millî edebiyat için şiar: “tabii lisan, millî vezinler, asrî neviler”dir!”
(“Edebî Cereyanlar” Polat 2016: 621)

Ömer Seyfettin’in “Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabii Yazmak Sanatı” adlı yazı dizisi millî edebiyatı kuşatıcı açıklamalar içermesi bakımından oldukça önemlidir. Bu yazı dizisinde söz vermesine rağmen hastalıklarından ötürü ders yapamadığı iki kız çocuğu için için altı ayrı yazı kaleme alarak dersi yine de gerçekleştirmek istediğini ilk yazının ithaf kısmından öğreniyoruz. Ömer Seyfettin, bu yazılarında bir çocuğa anlatır gibi, edebiyatın nasıl doğru ve düzgün üretilbileceğini, güzel bir metin ortaya koyma yollarını anlatır. Doğal olarak ortaya konulan metnin de millî edebiyat anlayışına uygun olması yolunda kurallar koyar. Bu diziden hareketle Ömer Seyfettin’in millî edebiyat anlayışının öğelerini şöyle sıralayabiliriz:

- “Türkçe için Arapçanın, Acemcenin sarfını, nahvini, tariflerini kullanmağa özenmemek, tabiatın haricindeki sun’iliklere kıymet vermemek”
- “Asrî olmak, millî olmak, hülasâ tabii olmak”
- “Lisan-beyan” arasındaki ilişkiye dikkat etmek. Dilde olduğu gibi üslupta da doğal ve millî olmak.
- Taklit yerine millî zevke hitap eden doğal metinler yazmak, yaratıcı olmak.
- Yanlızsız okunan, zevk veren millî bir şiir için millî dilde millî vezin olan heceyle yazmak (“Genç Kızlarımız İçin Altı Derste Tabii Yazmak Sanatı I-VI” Polat 2016: 576-598)

Ömer Seyfettin’in millî edebiyat için belirlediği kıstaslar görüldüğü üzere dil, üslup ve vezin meselesi üzerinde toplanmaktadır. İçerik unsurlarına dair yorum veya öneriler getirmemesi, sanatçıları kısıtlamamak ve millî edebiyatın çerçevesini dar tutmamak için belirlenmiş kasıtlı bir hamle olarak tahmin edilebilir. Zira Ömer Seyfettin, hikayelerinde ve şiirlerinde milliyetçiliği, millî davaları, Türkçülük düşüncesini çoklukla işleyen bir yazardır. Onun millî edebiyata yüklediği anlam Herder’inkine benzer mahiyettedir:

“Haydi iş başına... Bütün insanlar milletimizden, edebiyatımızdan, dilimizden söz etsinler; onlar bizimdir, onlar bizizdir ve bu kadarı da kafidir zaten” (Smith 1994: 123)

Ömer Seyfettin’in edebiyata yaklaşımı, millî romantik duyuş tarzının da başlangıcının habercisi konumundadır. Toplumda millileşmenin başlangıcı olan dilde millileşmenin gerçekleşmesi, edebiyatın millileşmesinin yolunu açmış olsa da bu hemen gerçekleşecek bir durum değildir:

“Fakat edebiyatta millileşmeye daha çok vakit var. Romantizm, milletin edebiyatta kendini buluşu demektir. Yarım asırlık mesai ancak bize lisanda kendimizi buldurabildi.” (“Vaziyet-i Edebiye” Polat 2016: 740)

II.III. Millî Vezin: Hece

Ömer Seyfettin millî edebiyatın, millet için üretilmesi gerektiğini ve bu sebepten ötürü de sade bir dille icra edilmesi gerektiğini söyler. Şairler, millî vezin olan heceyi kullanmalıdır, çünkü millî vezinle millî olmayan dilde eserler verilemez ve halkın diliyle, halkın kullandığı vezinle verilen eserler millî edebiyatı tesis eder. Böylelikle edebiyat bir zümrenin malı olmaktan çıkarak milletin edebiyatı olur:

“Millî şiirler millet için yazılır. Bir kısım, bir zümre için yazılan şiirler millî addolunamaz. İşte eskiler bu noktayı düşünerek kendileri gibi Arapça ve Acemceye son derece vâkıf, hususî ve edebî bir lisana sahip edipler için yazmadıkları zaman Türk milletinin konuştuğu lisani, Türkçe harfini, Türk selikasını okşayan ahenk ve tertibi kullanmalıdırlar.” (“Millî Şiirler” Polat 2016: 305)

İlginçtir ki Ömer Seyfettin’in hece vezni konusundaki ısrarının temelinde de, dile aruz vezninin tesiriyle yabancı unsurların dolacağı, Türkçenin bozulacağı kaygıları yatar. Millî edebiyatın zemini ve teminatı onun için hece veznidir. Aruz ve hece vezinlerinin arasındaki yapısal farkların, iki dil arasındaki farkla aynı doğrultuda olduğunu ve Türkçe şiir yazmak isteyen birinin bunu aruz vezniyle yapabilmesi ona göre mümkün değildir:

“Türkler kelimelerinin hecelerini çekmezler, sayarlar. Araplar kelimelerini çekerler... (...) Arap aruzu içinde Türk tecvidi nasıl yaşamazsa Türk aruzu içinde Arap tecvidi de hemen söner. Lisanın tarassut edebildiğimiz şe’niyetine, hakikatine inat ederek hâlâ Arap vezinlerini kullanırsak kendi lisanımızı yine kendimiz bozmuş oluruz. Eserlerimiz Türkçe sayılmaz.” (“Sağlam Zemin” Polat 2016: 389)

Sonuç

Şimdiye kadar yapılan incelemeler ışığında Ömer Seyfettin’in 1914 sonrası yazılarını genel bir değerlendirmeye tutulduğunda Genç Kalemler mecmuası kapandıktan sonra da Yeni Lisan davasını aynı kararlılıkla sürdürdüğünü görmek mümkündür. Kendisini hâlâ Yeni Lisan hareketinin bir mensubu olarak gören Ömer Seyfettin, Yeni Lisanın ilkelerini tekrar tekrar dile getirerek savunur ve Genç Kalemler’de gerçekleştirmek istedikleri edebiyat ve hayat anlayışını, argümanlarını çeşitlendirerek savunmaya devam eder. Dil ile millî kimlik arasındaki ilişkiyi, Osmanlılık düzleminden çıkarıp, bütünüyle Türkçü ve milliyetçi bir zeminde işler. Dile sahip çıkmayı vatana sahip çıkmaktan da önce gören yazar, dil için belirlediği millî çerçeveyi, Yeni Lisana yöneltilen eleştirilere karşılık olarak sıralar. Buradan hareketle Ömer Seyfettin’in Türkçe hassasiyetini açıklarken dayandığı izlekleri şöyle sıralayabiliriz:

- ✓ Dil milliyetle aynı anlama gelmektedir. Milliyetçi ve vatanını seven biri diline sahip çıkmalıdır. Turan yolunda kültür birliğini kurabilecek tek unsur dildir.
- ✓ Arapça ve Farsça unsurlar, dili istila eden işgalciler, kapitülasyonlar gibidir. Bu yüzden konuşma dili uyarınca tasfiye edilmeli ve bu yolda toplumsal mutabakat mercii olarak görülebilecek örfe başvurulmalıdır. Halkın konuşmadığı ancak edebiyatçıların bildiği yabancı unsurları atmak tasfiye ise, milletin içinden gelen unsurlarla zenginleştirmek ıslah anlamına gelir.

- ✓ Divan edebiyatında ve Edebiyat-ı Cedide döneminde kullanılan dil anlaşılmas, arkaik ve karmaşıktır. Doğal olmadığı gibi taklide dayalı bir edebî anlayışın ürünüdür. Bu sebepten millî olamaz. Millî olmak isteyen biri kendi öz dilinde sade ve doğal bir şekilde yazmalıdır.
- ✓ Konuşma dili olarak İstanbul Türkçesi tercih edilmeli ve İstanbul’un az eğitim almış kadınlarının konuştuğu ve anladığı, argo olmayan tabii ve yaşayan Türkçe örnek alınmalıdır.

Bu ekseninde millî edebiyata dair fikirlerini toparlayacak olursak, Yeni Lisanda açıklanan millî dil anlayışıyla, taklit etmeden, gösterişe kaçmadan, millî zevke hitap eden, millî vezin olan hece vezniyle ve modern türleri kullanarak yapılan her edebiyatı millî edebiyat olarak değerlendirmiştir. Edebî anlayışını, asla tek bir tür üzerinde kısıtlamaya gitmeden, eski anlayışı örnekleyip onları eleştirileriyle yıpratarak, tartışma çıkarmaktan ziyade öğretici bir tonda, kendisine göre doğru ve başarılı örneklerle de yer vererek açıklar. Bu çerçevede Ömer Seyfettin’in kendi eserleriyle millî edebiyat anlayışının doğru ve herkesçe kabul edilebilir örneklerini verdiğini de söylemek mümkündür.

Kaynakça

- Alangu, Tahir (2010), *Ömer Seyfettin Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İstanbul: YKY.
- Arai, Masami (2011), *Jön Türk Dönemi Türk Milliyetçiliği*, İstanbul: İletişim Yay.
- BOA, BEO 4262/319624: 29 Ra 1332.
- BOA, İ.HB 154/3: 26 Ra 1332.
- Cunbur, Müjgan (1992), “Ömer Seyfettin’in Hayatı ve Eserleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: TTK, s. 1-18.
- Çetin, Nurullah (Mart 2009), “Ömer Seyfettin’de Dil ve Edebiyat Milliyetçiliği”, *Türk Yurdu*, C. 29, S. 259, s. 33-47.
- Genç Kalemler Dergisi-Tıpkıbasım (2014), hzl. İsmail Parlatır, Nurullah Çetin, Ankara: TDK.
- Polat, Nâzım Hikmet (Haziran 2015) Ömer Seyfettin Askerlikten Nasıl Ayırıldı? *Türk Edebiyatı Dergisi*, Sayı: 500.
- Polat, Nâzım Hikmet (2016), *Ömer Seyfettin Bütün Nesirleri*, Ankara: TDK.
- Sevim, Acar (2008), *Halk Milliyetçiliğinin Öncüsü Herder*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.
- Smith, Anthony D. (1994), *Millî Kimlik*, İstanbul: İletişim Yay.
- Tansel, Fevziye Abdullah (1992), “Ömer Seyfeddin’in Hayatı, İlk Eseri, Şiirleri”, *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: TTK, s.51-72.
- Yöntem, Ali Canip (1947), *Ömer Seyfeddin Hayatı, Karakteri, Edebiyatı İdeali ve Eserlerinden Nümuneler*, İstanbul: Remzi Kitabevi.